

AZ ÚJ ARAB FILMMŰVÉSZETRŐL

Egy közös arab–magyar játékfilm forgatásának megbeszélésére Budapestre érkezett Seif El Din Chawkat ismert arab filmrendező, tízenegy nagyszerű játékfilm alkotója és forgatókönyvírója, valamint Yachia Chanin, az egyik legnépszerűbb arab filmszínész. Budapesti tárgyalásaik eredményhez vezettek — s rövidesen elkészül az Ebből az alkalomból ismertetjük első arab–magyar közös játékfilm. röviden az új arab filmgyártást.

A győzelmes társadalmi és politikai forradalom után most zajlik az arab művészetek forradalma, s ebben különösen a filmművészet változása jelentős. Az eddig népszerű műfajok — a melodramatikus megoldású, nagy emberi indulatokat kifejező dráma, a könnyed szórakoztató vígjáték, és az énekes, táncos revüfilm — közül a revü-filmek népszerűsége csökkent, s helyükre a filmeposzok kerültek, amelyek az arab nemzeti lét jelentős momentumait elevenítik fel, mint a »Port Said«, vagy a Kairóban most készülő »Dzsamila« című játékfilm, amely a bátor algíri szabadsághős nő életéből meríti témáját.

A változások azonban nemcsak az évente elkészülő 70–80 film műfajában, hanem stílusában is jelentkeznek. Az arab filmművészetben egyre erősebben tör előre az őszinte és nyílt realista irányzat. Ez egészen új dolog filmgyártásukban, amelyre Faruk király korában a mesterkéltesség volt a jellemző. Ma azonban jelentős hatással van az Egyesült Arab Köztársaság filmművészetére az olasz neorealizmus. Eleinte a szép olasz nők vonzották a közönséget, később pedig az egyszerű kisemberek mindennapi életének problémái. Az arab közönség megváltozott igénye új tematikai és művészi lehetőségeket adott a filmgyártásnak. Az első neorealista stílusban készült arab filmet *Giovanni Vernuccio* olasz és *Juszuf Chachine* fiatal arab rendező alkotta meg. »Arcom verej-

tékével« című filmjük egy fiatal felaláh földvásárlásának és csődbejutásának drámai története. Már ez a film jelezte, hogy Chachine az arab filmgyártás egyik legnagyobb tehetsége. Későbbi filmjei a »Nilus fia« (1953), a »Sivatag ördöge« (1954), a »Lángoló nap« (1955) és az alexandriai dokkmunkások életéről szóló »Nyugtalanító vizek« (1956) azonban vitathatatlanul bebizonyították ezt. Ma *Salah Abou Seif*, és *Kemal Seikh* mellett *Juszuf Chachine* az arab realista filmstílus legnagyobb mestere.

A neorealizmussal egy időben a mexikói filmek gyakorolták a legnagyobb hatást az arab filmművészetre. Az operatőrök mexikói filmekből tanulták meg a korszerű fényképezés művészetét.

A filmszínházakban gyakran játszanak indiai filmeket, amelyek szemléletükben és megoldásukban rendkívül közelállnak az arab közönséghez. Érdekes tény, hogy annak ellenére, hogy évente több száz amerikai filmet mutatnak be, az amerikai filmgyártás az indiai filmművészetten keresztül hatott a művészekre. Egyes filmjeiken érezni bizonyos amerikai ízt, ez azonban inkább a dramaturgiai megoldások alkalmazásában, mint a filmek kiállításán látszik meg. Az indiai és az arab filmgyártás is állandó tökeszegénységgel küzd — épp ezért különöségeiben nem utánozhatja az amerikai filmeket. Egyik tehetséges rendezőjük, *Salah Abou Seif* azonban egy időben témaválasztásában szívesen hajlott a hollywoodi irányzat felé. Ezt bizonyítja 1954-ben készült rémfilmje, a »Szörny« és egy évvel későbbi alkotása, a »Vérszopó«.

Az arab filmek javarésze a ma kérdésével foglalkozik (mint pl. *Kemal Seikh* »Élet vagy halál«-a, *Hasszán El Imame* »Sosem fogok sirni«-ja, a már említett »Nyugtalanító vizek« stb.). A történelmi téma ritka a filmvászonon — a magas gyártási költségek miatt évente legfeljebb két-három kosztümös filmet készítenek.

Az arab filmekben sokat beszélnek, olykor mindent szavakkal mondanak el, ahelyett, hogy eljátszanák. Európai nézőknek gyakran úgy tűnik: az arab filmek tempótlanak, hosszadalmasak. Az arab nézők azonban a hosszú filmelőadásokat szeretik. Épp ezért Kairó másodhetes filmszínházaiban és másutt is, mindig legalább két filmet játsszanak egyszerre — s egy előadás legalább négy, négy és fél óra hosszat tart.

Noha az arab filmek átlag színvonala alatta marad az európai filmek színvonalának — a közönség igényes. Színészeitől univerzális tudást követel. Nem véletlenül, hogy a legnépszerűbb sztárok, mint *Fatem Hamama*, *Magda*, valamint *Tahia Karioka* egy személyben revüsztárok, klaszszikus balettművésznők és drámai színésznők. Sokoldalú művészetükről eddig talán Salah Abou Seif *Éjszaka holnap nélkül* című melodráájában tették a legszebb tanúságot.

Az arab filmgyártás igen csekély kormánytámogatást élvez. Az állam azonban rövidesen felállítja a Nemzeti Filmközpontot, amely erkölcsi és művészi támogatást nyújt majd a filmgyártásnak. Jövőre megnyitják az első nemzeti filmfőiskolát is, amelyben a tervek szerint egyiptomi és meghívott külföldi tanárok tanítanak. A tananyag egy részét később közzétennék a nagyszámú film-lapok valamelyikében, valószínűleg a 10 esztendeje megjelenő *»Cine film«* című francia—arab nyelvű folyóiratban, hogy külföldre is eljuthasson.

Számos arab művész most a külföldet járja, hogy koprodukciókat hozzon létre. Első koprodukcóiok egyike az angol—egyiptomi közös *»Nagy Abdullah«* című filmszatra, nemzetközi sikert aratott. Most a franciákkal, olaszokkal, spanyolokkal, angolokkal készülnek koprodukciókra, a népi demokráciák közül pedig két filmet készítenek a csehszlovákokkal, valószínűleg egyet-egyet a magyarokkal és a románokkal. Szóba került már két szovjet—arab közös film terve is.

Az *»Idegen«* című film főszerepeit Magda (balról) és Yachja Chachin (lovon) alakítják

Emily Bronte *»Üvöltő szelek«* című regényéből készült az *»Idegen«* című arab film

És engedje meg az olvasó, hogy ne mondjak többet. Valószínű ugyanis, hogy az elmondottakat, s az el nem mondottakat is rövidesen látni fog-

A *»Néma szerelem«* című film női főszerepét Mirjam Fahreddin magyar származású arab filmszínésznő alakítja, akit az Egyesült Arab Köztársaság filmdelégátusai a közös magyar—arab film főszereplőjének javasolnak

ják a közeljövőben Magyarországon is bemutatásra kerülő egyiptomi filmekben és a most tervezett magyar—egyiptomi koprodukcióban.

FENYVES GYÖRGY

